

велики хора“. — Въ буквална смисъл това е тъй също — безспорна истина, но само — при непрѣменното условие, което се заключава въ думитѣ на Наполеона I — *гения ви* (*votre génie*), а не *ума* ви, което има голѣма разлика. Человѣческия умъ, въобще казано, има твърдѣ различни степени на сила и свойства и не е чуждъ на лъжливитѣ заблуждения. Но това, което Наполеонъ I разбира подъ думата *гений*, е най високото проявление на челоуѣческия духъ, което се дава отъ природата само на малцина избраници, високо стоящи надъ обикновеннитѣ хора и улове.

Но кой слѣдъ това ще дързне да каже, че четението и изучаванieto историята на походитѣ на великитѣ полководци може да бжде плодотворно само за такъвъ родъ *гении*? Гениитѣ, които се раждатъ отъ вѣковетѣ, все пакъ се развиватъ и образуватъ още отъ млади, постепенно, чрѣзъ възпитанието, образованието, житейската опитност и се откриватъ напълно, нѣкои по рано, други по късно, въ пълното развитие на годинитѣ и силитѣ, и има ли челоуѣческа възможностъ да се откриятъ прѣди това? Ако се допусне туй лъжливо умозаключение, че означеното четение и повтаряние е плодотворно само за гениитѣ, то би можало да се дойде до друго, още по лъжливо и печално заключение, че за не-гениитѣ то е съвсѣмъ безплодно и за това непотрѣбно. Но това би било пагубенъ софизмъ, а истинската мъдростъ, напротивъ, го признава не само съществено полезно, но и необходимо, задължително за всѣки воененъ челоуѣкъ, безъ разлика на възраст, чинъ и звание, който милѣе за военното си призвание и съзнава необходимостта да достигне най високата степенъ на специалното, многостранно образование въ всичко, касающе се до него. Военната история, особено на великитѣ полководци — е поле широко, като се почне отъ най дребнитѣ подробности до най висшитѣ сфери на военнитѣ съображения и дѣйствиа, отъ прѣдмѣтитѣ, които влизатъ въ скромния кръгъ на длъжноститѣ на единъ подчиненъ офицеръ, до широкия кръгъ на важнитѣ и трудни длъжности на висшитѣ военни началници и на най главния прѣдводителъ на войскитѣ. Всѣкий, спорѣдъ силитѣ и цѣлитѣ си, може да избере това, което му е по полезно и нужно, а особено усърдния къмъ военното си призвание, любознателния и желающия да изучи всичко потрѣбно, както за най долнитѣ, тъй и за висшитѣ чинове на военната иерархия, всецѣло може да се посвети съвсѣмъ не на безплодния трудъ за пълното и всестранно или поне най многостранно изучаванie на военната история. А военната история, особено на великитѣ полководци, заслужава това и толкова е богата и щедра, щото, както единъ